

slovenský národopis

2 | 24

VEDA, VYDAVATEĽSTVO
SLOVENSKEJ
AKADÉMIE VIED, 1976

OBSAH

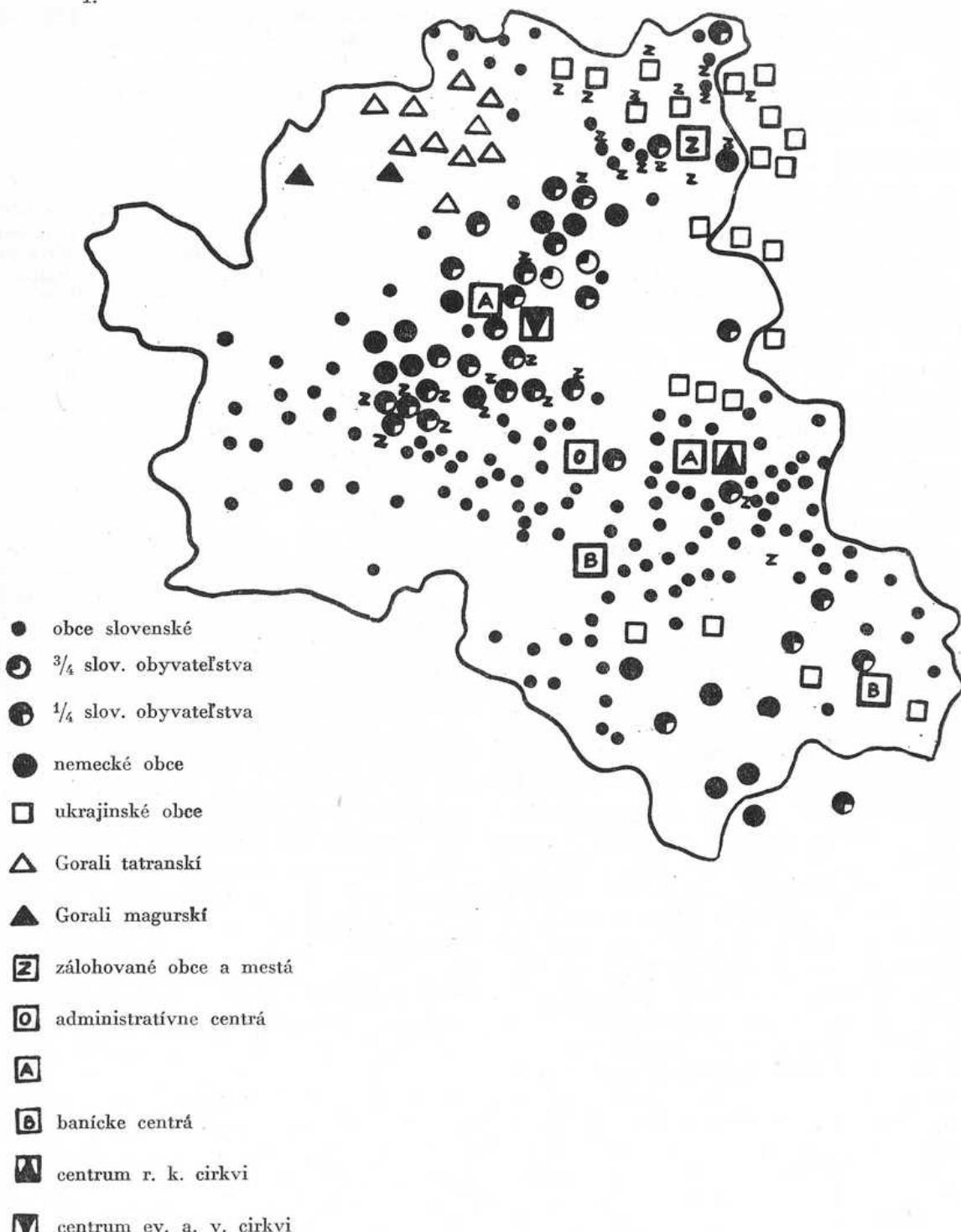
Národopisný výskum robotníckych oblastí	153	Emilie Haroková: Historický vývoj bydlení a staveb u fojtství v Bukovci na Těšínsku	285
Ján Michálek: Robotnícke oblasti na Slovensku ako súčasť národopisného výskumu	155	Miroslav Sopoliča: Horizontálne členenie ľudového domu v slovensko-poľsko-ukrajinskom pohraničí na východnom Slovensku	290
ROZHĽADY			
Lubica Dröppová: K problematike folkloristického výskumu robotníckych oblastí na Slovensku v súčasnosti	161	Jubileum PhDr. Boženy Filovej, CSc. (Ján Mjartan)	305
Soňa Burlasová: Nad otázkami bádania o robotníckych piesňach	167	Valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti (Adam Pranda)	309
Jozef Ušák: K niektorým problémom etnografického štúdia robotníckych oblastí na Slovensku	173	Filozoficko-metodologický seminár o filozofických kategóriách v etnografii (Adam Pranda)	311
Antonín Robek: K některým otázkám etnografického studia dělnictva (vesnické chudiny) na panství Zvolenčves v první polovině 19. století	179	Konferencia o etnografii Prahy (Peter Salner)	313
Miriam Moravcová: Problematika studia oděvu ve velkoměstském pražském prostředí	193	6. seminarium ethnomusicologicum (Eva Orsárová — Andrej Sulitka)	315
Jarmila Šťastná: Vliv charakteru průmyslových oblastí na formování stravy dělníků	199	Rokovanie o múzeach v prírode (Ján Botík)	317
Jitka Noušová: Hornická osada	203	Medzinárodná konferencia o interetnických vzťahoch vo folklóre západných Slovanov (Viera Gašparíková)	318
Bohuslav Beneš: Postavení dělnického folklóru v současném folklorismu	210	K výstave Ľudového umenia v Belehrade (Ester Plicková)	319
Antonín Satke: Hornický prozaický folklór v českých revírech v současnosti	214	Súťaž vo varení ľudových jedál (Viera Abeľová)	320

DISKUSIA

Materiály zo seminára o interetnických vzťahoch v ľudovom stavitelstve	222	СОДЕРЖАНИЕ	
Václav Frolec: Etnická teorie a interetnické vzťahy při studiu lidového stavitelství	223	Этнографические исследования рабочих областей	153
Ján Botík: Modifikácia atribútov ľudového obydlia v prostredí etnických enkláv	232	Ян Михалек: Рабочие области в Словакии как составная часть этнографических исследований	155
Josef Vařeka: Ke vztahu českého a německého lidového domu	237	Любица Дроппова: О проблематике фольклористического исследования рабочих областей в Словакии в Современности	161
Soňa Kováčevičová: Interetnické vzťahy, životné prostredie a vkus širokých ľudových vrstiev na Spiši	241	Соня Бурласова: Над вопросами изучения рабочих песен	167
Štefan Mruškovič: K niektorým spoľočným charakteristickým znakom ľudového domu v oblasti slovensko-moravského pohraničia	254	Йозеф Ушак: О некоторых проблемах этнографического изучения рабочих областей в Словакии	173
Josef Souček: Lidové stavitelství na Slovensku a Záhorí	259	Антонин Робек: О некоторых вопросах этнографического изучения рабочих (деревенской бедноты) в имении Зволеневес в первой половине 19 века	179
Jiří Langer: Interetnické vzťahy ľudového domu moravsko-slovensko-polské kontaktové zóny	266	Мириам Моравцова: Проблематика изучения одежды в столичной пражской среде	193
Jaroslav Vajdiš: Prostorové a hmotové řešení architektury na Valašsku	280		

Na 1. strane obálky: Fláša s výjavom baníckej a hutníckej práce. (Výsek strednej časti.) Kremnica, koniec 18. stor. Zo zbierok Banského múzea, Šoproň. Farebná snímka: E. Plicková

Auf der Vorderseite des Umschlages: Flasche mit Darstellung der Berg- und Hüttenarbeit. (Ausschnitt des mittleren Teiles.) Kremnica, Ende des 18. Jahrhunderts. Aus den Sammlungen des Montanmuseums, Sopron.

Kartogram etnického zloženia Spiša (hranice podľa dnešných okresov Poprad, Stará Ľubovňa, Spiš. N. Ves) zostavený na základe Národopisnej mapy uherských Slovákov, ktorú roku 1903 publikoval v Prahe L. Niederle a na základe údajov získaných sčítaním ľudu roku 1919. — S. Kovačevičová, 1974.

INTERETNICKÉ VZŤAHY, ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A VKUS ŠIROKÝCH ĽUDOVÝCH VRSTIEV NA SPIŠI

SOŇA KOVAČEVIČOVÁ
Národopisný ústav SAV, Bratislava

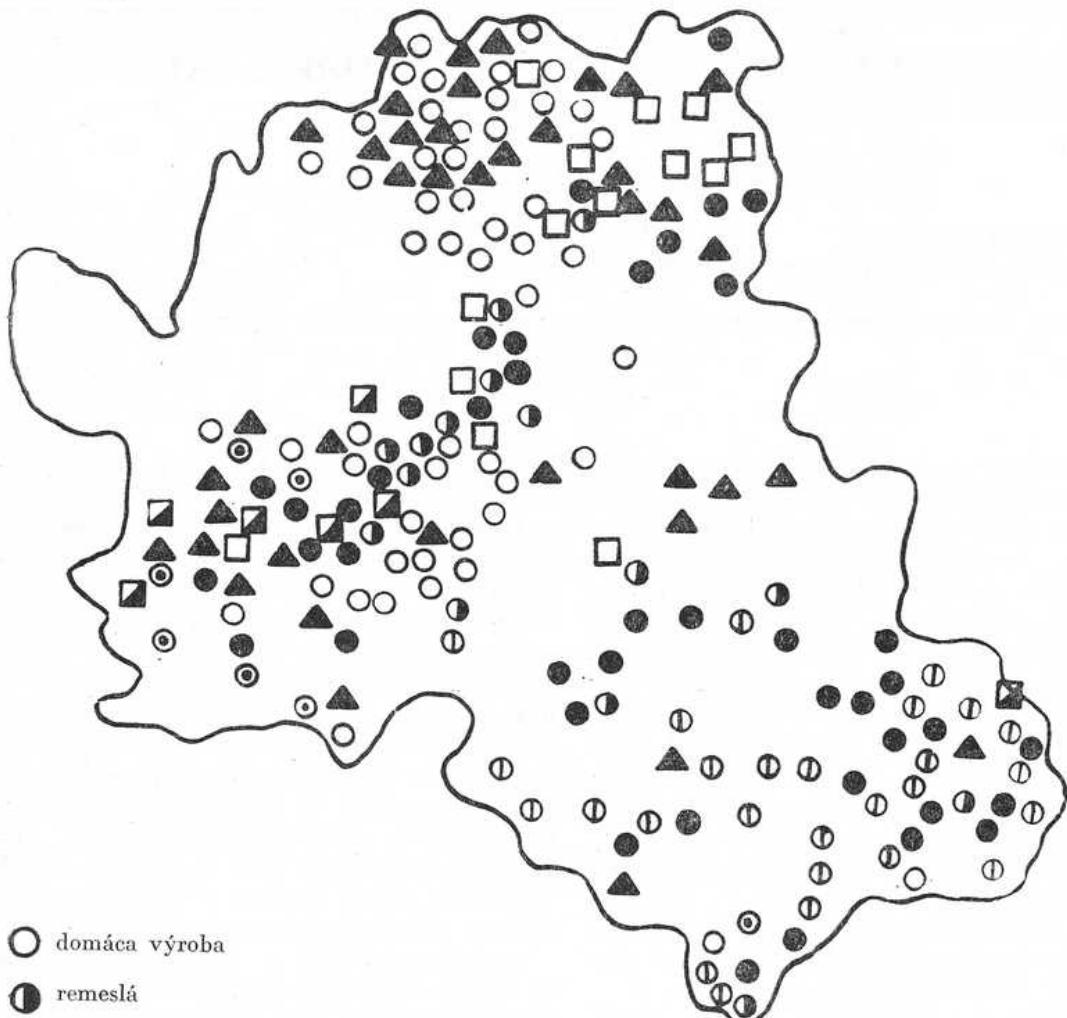
V oblastiach obývaných viacerými národnosťami sa charakter životného prostredia a vkus, ktorý sa na tvorbe životného prostredia taktiež zúčastňuje, formovali na základe vzájomných vzťahov týchto národností.¹ Nás v súvislosti s danou problematikou budú zaujímať najmä posledné polstoročie, keď integrácia, akulturácia, migrácia a prebudené národné povedomie rozrušili staré vzťahy a vytvárali sa vzťahy nové. Pozornosť zameriame na Spiš, kde po stáročia žilo popri sebe sedem národností a etnických skupín.² Po roku 1918, ale hlavne po roku 1945 bola oblasť postihnutá veľkou migráciou, čo sa, pochopiteľne, prejavuje v miestnej ľudovej kultúre dodnes. Ostali však aj slovenské, goralské i ukrajinské dediny, ktoré migrácia nezasiahla, kde sa súčasná kultúra utvára na základe domácich tradícii plynule bez väčších vonkajších zmien.

Kartogram č. 1 dokladá život Slovákov, Ukrajincov, Goralov a Nemcov koncom 19. a začiatkom 20. storočia.³ Etnická skladba sa po prvej vojne zmenila v tom, že do Maďarska emigrovali mnohé rodiny z miest a priemyselných centier, ktoré sa cítili Maďarmi (celé rodiny i jednotlivci maďarských i židovských rodín). No po roku 1945 sa vysídlieli všetky nemecké obce (okrem Chmelnice a Medzeva) a postupne do prázdnych alebo poloprázdných dedín prichádzalo obyvateľstvo z rôznych kútov Spiša. Nás bude zaujímať charakter životného prostredia v týchto vysídlených a nanovoosídlených dedinách, ako aj životné prostredie obcí, kde k takýmto zmenám nedošlo.

Sedemstoročné spolunažívanie Slovákov s Nemečmi, päťstoročné s Ukrajincami a Goralmi a 400-200-ročné so Židmi a Cigánmi zanechalo stopy v ľudovej kultúre i vo vkuse ľudu tohto kraja. Napriek rozdielom, ktoré neboli len v reči, ale aj v sídelných typoch, v zamestnaní, domoch, odevi,

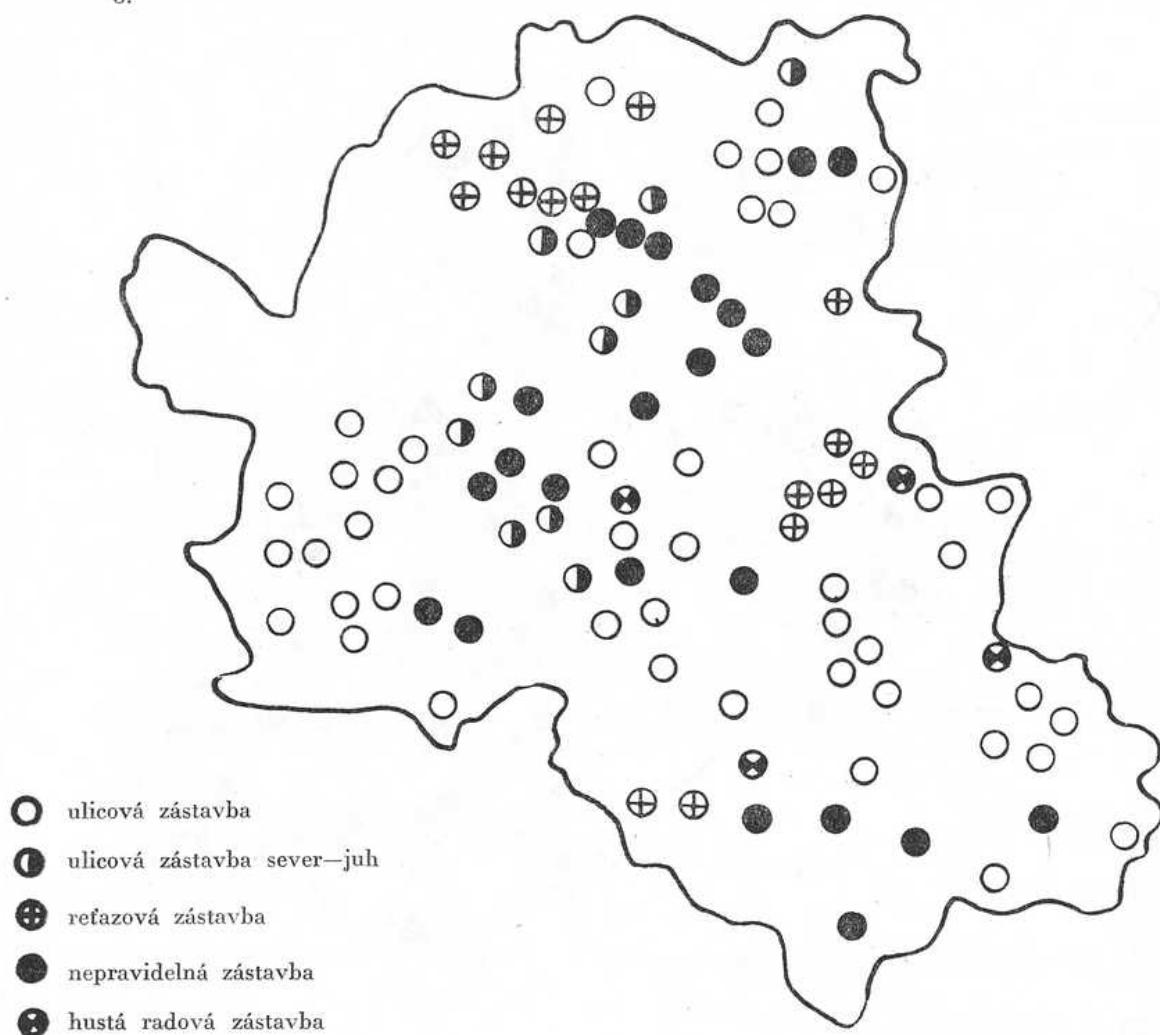
zvykoch, existovali i spoločné črty, ktoré vyplývali zo spolunažívania v jednej oblasti. Rozdiely v kultúre a vkuse sa však utvárali nielen príslušnosťou k patričným etnicitám, ale i odlišnou dobou osadenia a privilégiami a povinnosťami s tým spojenými, s rôznymi druhmi práce, náboženskou príslušnosťou, pôsobením školy a pod. Tak napríklad slovenské obyvateľstvo, ktoré tu bolo najdlhšie, žilo v dedinách na nížinách a zaoberala sa hlavne poľnohospodárstvom. Nemci, ktorí prišli v 13. storočí, žili v uzavretých mestecích a zaoberala sa remeslami, ale aj poľnohospodárstvom. Mladším obyvateľstvom boli Ukrajinci, Gorali, ktorí žili v horských obciach s refazovou zástavbou a zaoberala sa hlavne horským poľnohospodárstvom a chovom statku.

Jednotným základom, ktorý dnes možno na základe dokladov zachovaných v teréne, literatúre i v múzeach zistíť, sú neskorogotické a renesančné prvky, ktoré sa markantne prejavujú v dome, bývaní, odevi, ornamentike všetkých štyroch etnicít. Neskorogotické a renesančné prvky prevládajú, lebo v tom čase prežíval Spiš svoj ekonomický i kultúrny vrchol a bol dôležitým centrom uhorského obchodného i kultúrneho života. Tento základ iným spôsobom dotvorili spišskí Nemci, iným Slováci, Gorali a Ukrajinci. Pestrosťou farieb a tkanín, ako aj využitím domácich materiálov vynikali Gorali, ktorí veľkú časť toho, čo potrebovali, i sami vytvorili. Slovenské dediny mali viac spoločných znakov s nemeckými, lebo výrobky kupovali od tých istých remeselníkov a často ich spájalo aj to isté náboženstvo. Napriek určitému puritanizmu, slovenské obyvateľstvo predsa viac obľubovalo farebnosť, ornamentálne výšivky a tkaniny ako obyvateľstvo nemecké. Spoločné znaky kultúry, ktoré na tomto mieste dokladáme ľudovou architektú-

- domáca výroba
- remeslá
- manufaktúry a priemysel
- spracovanie dreva
- bane a hámry
- ▲ chov dobytka
- obchod
- transport

Kartogram najrozšírenejších druhov zamestnania na Spiši koncom 19. a začiatkom 20. storočia. — Tento kartogram, ako aj ďalšie zostavila S. Kovačevičová na základe údajov a kartogramov obsiahnutých v kandidátskej práci Ludová architektúra na Slovensku v rokoch 1800—1950.

Kartogram sídelných foriem na Spiši koncom 19. a začiatkom 20. storočia.

rou, utvárali sa životom v jednej prírodnej i administratívnej oblasti, v ktorej sa jednotlivé profesie do určitej miery — viazané na národnú príslušnosť — dopĺňali.⁴

V oblasti však pôsobili aj odstredivé sily, ktoré v tridsiatych a štyridsiatych rokoch 20. storočia viedli k zlomu a k migrácii. Začiatky tohto javu treba hľadať v minulosti. Každá národnosť obývajúca Spiš a zúčastňujúca sa na jeho ekonomickom, spoločenskom a kultúrnom živote, udržiavaťa styky so svojím národným zázemím, odkiaľ, okrem iného, prichádzali aj podnety pre diferenciáciu vo vkuse.

Gorali na základe rodinných a obchodných vzťahov mali intenzívny styk s Goralmi na po-

skej strane Karpát, kde ich žilo nepomerne viac ako na Slovensku.⁵ Poliaci koncom 19. storočia, v dobe národného obrodenia, kultúre Goralov ako zdroju inšpirácie poľskej národnej kultúry venovali veľkú pozornosť. Prejavilo sa to nielen v zbierkach múzeí, v etnografických časopisoch, výtvarnom, hudobnom i literárnom umení, ale aj v osvete. A späťne tento záujem prispel k obnoveniu, uchovaniu a k ďalšiemu rozvoji mnohých foriem goralskej ľudovej kultúry.⁶ Preto Gorali zo Slovenska, aj keď sa hlásili za Slovákov, jednako boli ovplyvnení kultúrou poľských Goralov, odkiaľ si donášali nielen inšpiráciu pre tvorbu, ale legálne i nelegálne prevážali i časti odevu, ba aj domy.⁷ Ukrajinské obyvateľstvo malo zase

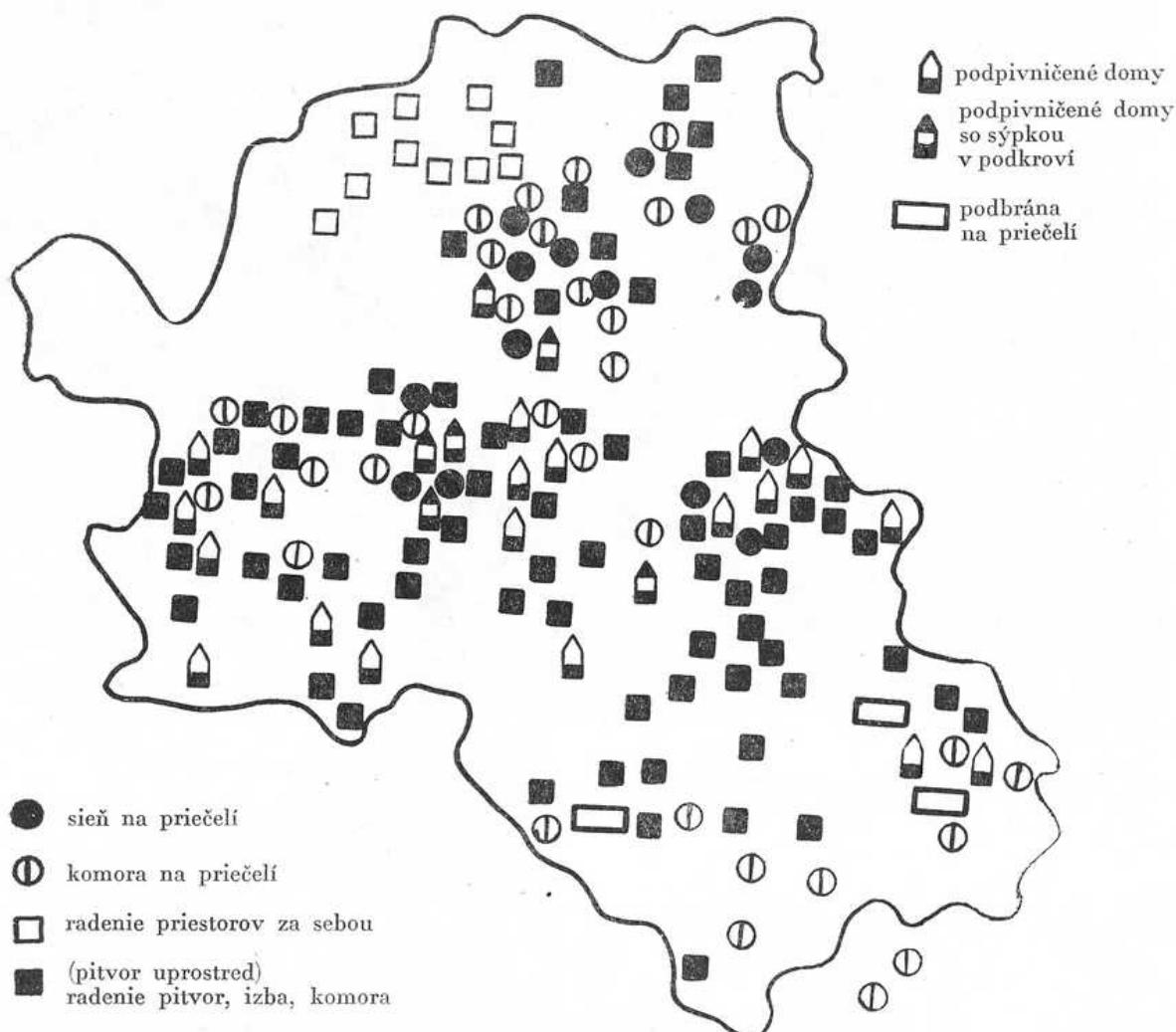
Kartogram stavebných materiálov a techník, ktoré sa koncom 19. a začiatkom 20. storočia používali na Spiši.

pracovný i cirkevno-správny styk s gréckokatolíckymi a ukrajinskými obcami v Šariši, Zemplíne a Haliči.⁸

Slovenské obyvateľstvo nielen na základe národnej, ale i náboženskej príslušnosti gravitovalo k strednému slovenskému Spišu a hornému Liptovu. Tým, že v tomto kraji prvky národnej kultúry a národné povedomie prichádzali zväčša cez pôsobenie farárov a cirkevných spolkov, obyvateľstvo často spájalo národnú príslušnosť s náboženskou príslušnosťou.⁹

Racionalizmus spišských Nemcov sa prejavil v druhej polovici 19. storočia, keď sa i v Uhorsku zintenzívnilo národné povedomie menších za-

kladaním osvetových spolkov, ktorých cieľom bolo pozdvihnuť ekonomický, spoločenský a kulturný život Spiša. Na základe pocitu národnej spolupatričnosti, starých obchodných i kultúrnych stykov prácu organizovali podľa skúseností v Nemecku, odkiaľ dovážali aj osvetové pomôcky.¹⁰ Zintenzívnením týchto stykov sa v kultúre spišských Nemcov posilnil nielen pocit národnej, ale aj kultúrnej odlišnosti, čo sa začalo prejavovať na jednej strane v uprednostňovaní mestského civilizmu, na druhej strane v obnovení starých miestnych tradícii, o ktorých sa domnievali, že sú typicky nemecké. Tieto tendencie zneužili fašistické organizácie, ktoré preceňujúc svojbytnosť

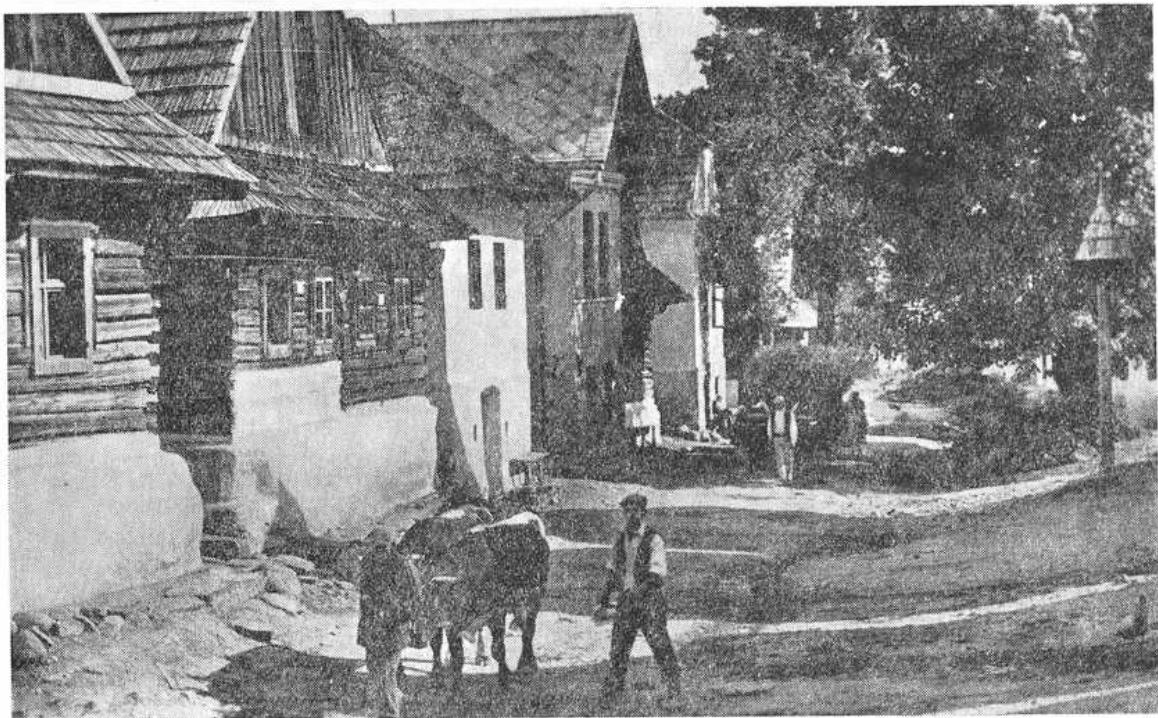
Kartogram priestorového členenia charakteristického pre Spiš koncom 19. a zač. 20. storočia.

nemeckej menšiny proklamovali jej kultúrnu nadradenosť v rámci Spiša i Slovenska. Celá akcia skončila tragédiou, ktorá po roku 1945 znamenala nielen odsun Nemcov, ale aj negovanie kultúrnych a vkusových hodnôt spišských Nemcov, vytvorených na základe sedemstoročného spolunažívania s ďalšími etnicitami obývajúcimi Spiš.

Po vojne sa časť spišských Nemcov vrátila domov, pretože sa v Nemecku cítili cudzo, nepáčila sa im krajina, spôsob obliekania, bývania, nevedeli sa orientovať v nových druhoch práce. Slovom životné prostredie, do ktorého sa dostali, bolo vytvorené na základe iných vkusových kritérií, aké mali spišskí Nemci fixované z domu.

V Nemecku si uvedomili, že sú viac Spišiakmi ako Nemcami. Po návrate domov sa zväčša usadili v mestách a priemyselných podnikoch a na základe bilingvizmu, vrodeného racionalizmu a zručnosti sa veľmi rýchlo orientovali v nových druholoch práce.¹¹

Po vojne prebiehala akcia, ktorá chcela nemecké dediny osadiť slovenským obyvateľstvom z tých liptovských a horehronských dedín, ktoré boli zničené vojnou. Akcia sa však nepodarila z viacerých príčin.¹² Liptákom a Horehrončanom sa spišské dediny, hoci mali úrodnejšie polia a väčšie domy ako tie, o ktoré prišli v rodnych obciach, nepáčili. Táto vkusová rozdiellosť sa

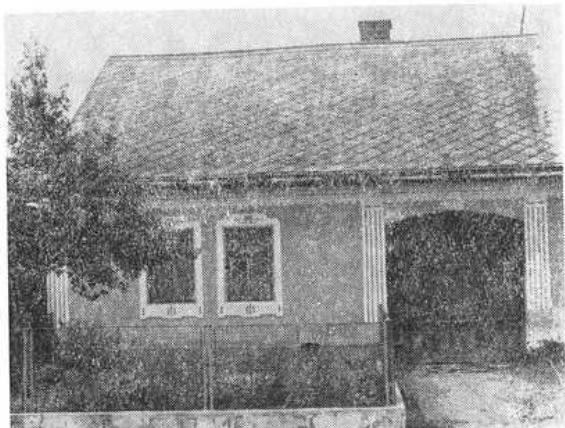

Ulicová zástavba v slovenskej podtatranskej poľnohospodárskej obci Mengusovce v prvej polovici 20. storočia.

Ulicová zástavba v ukrajinskej drotárskej dedine Jarabina v druhej polovici 20. storočia. — Foto S. Kovačevičová.

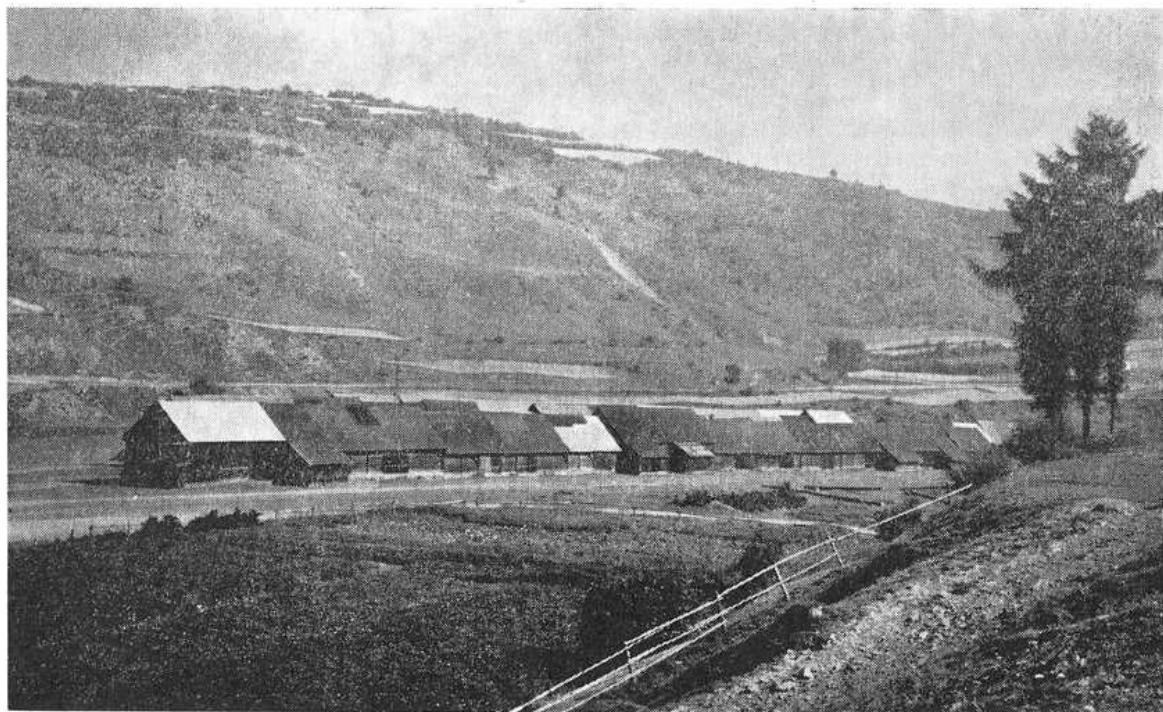

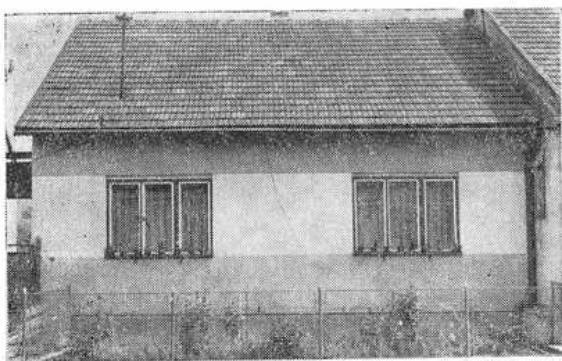
Murovaný dom so sieňou a jeho vývin v posledných desaťročiach. Nižné Ružbachy, začiatok 20. storočia, Forbasy, datované 1928, Forbasy, súčasná prestavba. — Foto SÚPSOP a S. Kovačevičová.

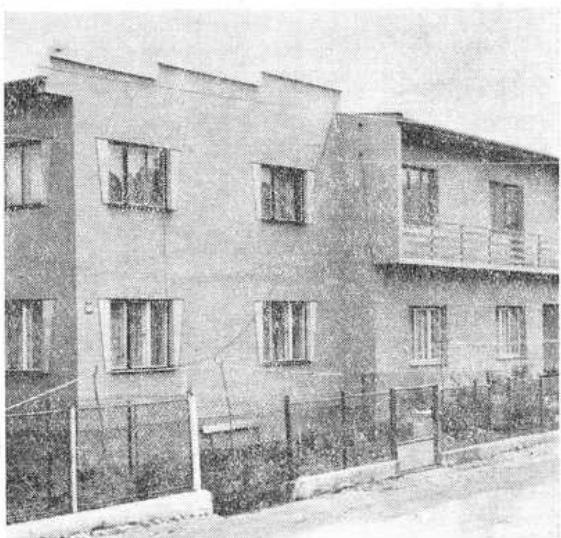

Rady stodôl konča dediny v nemeckom mestečku Vrbov a slovenskej dedine Nižné Ružbachy, prvá pol. 20. stor. — Foto J. Kanka.

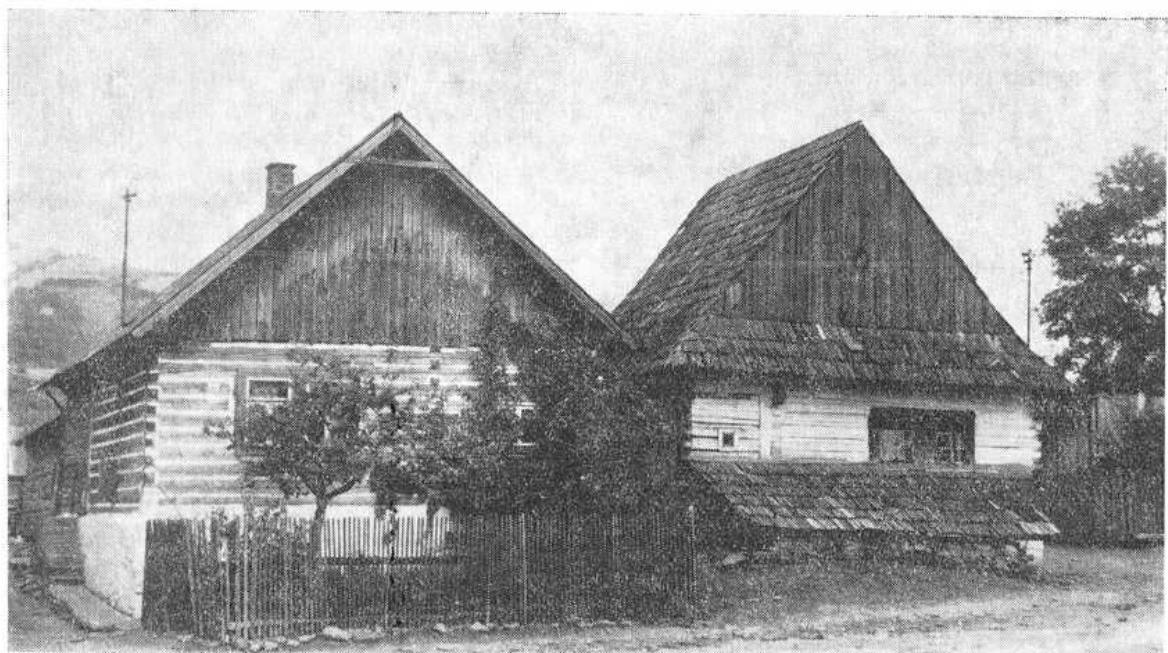
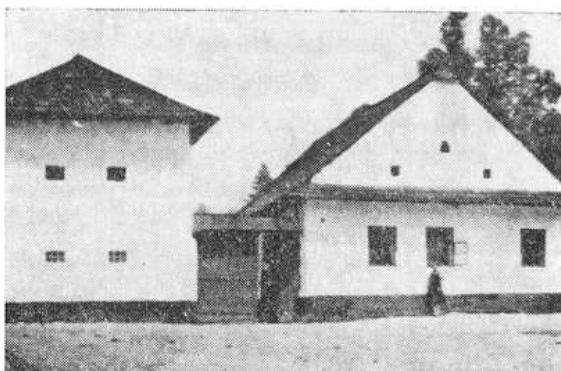

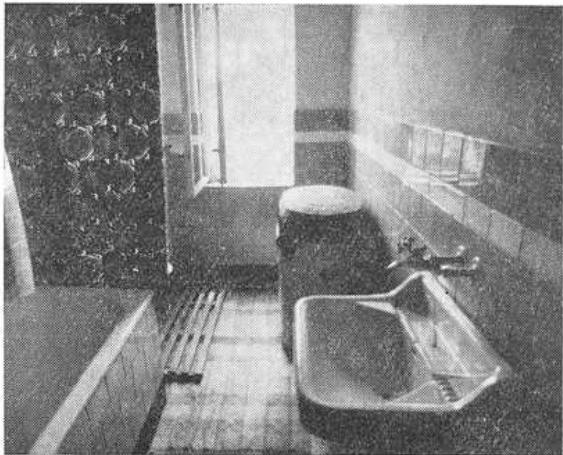

Murovaný dom so skladovými priestormi na podlaží prekonal v posledných štyroch storočiach rôzne vývinové zmeny. Farbiarsky dom zo 17. stor. v Kežmarku. Remeselnické domy zo 17. a 18. storočia po prestavbe na prelome nášho storočia

Roľnícky dvojdom so secesnou fasádou zo začiatku 20. storočia. Dnešné dvojpodlažné domy sa v Spiši vyvinuli z podstrešných skladových prieistorov. Foto SÚPSOP a S. Kovačevičová. Dom s komorou charakterizoval v prvej polovici 20. stor. nemecké, slovenské i ukrajinské dediny. Stará Lesná, Vyšné Ružbachy a Jakubany. Foto S. Kovačevičová a J. Kanka.

Dvojdom postavený svojpomocou, obývaný cigán-skymi rodinami v Spiš. Belej. Prízemný štvor-izbový byt obývaný rodinou s piatimi deťmi má okrem kúpeľne a kuchyne spálňu, obývačku a detskú izbu. — Foto S. Kovačevičová.

operala o stáročné domáce tradície vyrastajúce z odlišnosti ekonomiky a spoločenských vzťahov Liptova, Horehronia a Spiša. Ďalšou závažnou príčinou neúspechu bola majetkoprávna nedoriešenosť. A tak nemecké spišské dediny ostali prázdne ďalšie roky. Začalo sa s ich plánovitým osídlením až začiatkom päťdesiatych rokov, keď do nich štát na správu presídlila goralské a ukrajinské obyvateľstvo zo spišských dedín zabratých vojenskou správou a Cigánov z preludnených spišských cigánskych osád. Týmto sa do starého rámcu dedín, vytváraného stáročiami poľnohospodárstvom a remeslami, dostalo obyvateľstvo, ktorého kultúra sa utvárala odlišnými druhmi práce, spoločenského i rodinného života. Goralské a ukrajinské pastierske obyvateľstvo si fažko privykalo na život v murovaných remeselníckych a poľnohospodárskych domoch, ktoré mali inú funkčnú dispozíciu ako drevené, ktoré zanechali v rodných obciach. Nevedeli ani hospodári na nižinných poliach, ktoré pridelili na obrábanie jednotlivým rodinám. To sa prejavilo v úpadku miestneho poľnohospodárstva a pochopiteľne aj v životnej úrovni obyvateľstva. Čiastočný obrat nastal vtedy, keď časť obyvateľstva začala odchádzať pracovať do priemyslu a tatranských služieb, no miestne roľnícke družstvá ani dnes nie sú medzi prvými. Preto medzi obyvateľstvom ešte stále nie je dostatok prostriedkov na dotvorenie životného prostredia. Pretvára sa to staré, čo si doniesli z rodných obcí, i to, čo našli po

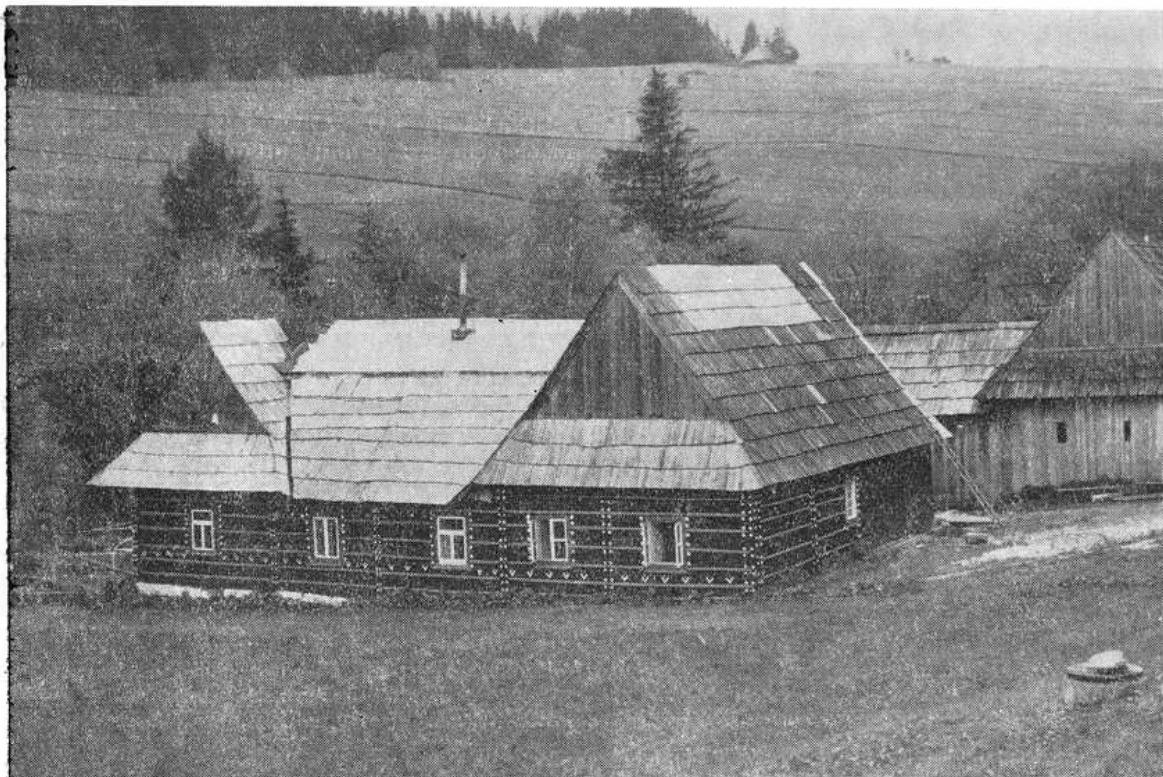
Nemcoch, pravda, pod vplyvom toho, čo im poskytuje súčasnosť.

Pretože prerušenie vývinu bolo príliš intenzívne a ekonomická základňa sa dosiaľ náležite neupravila, nenachádzame v tejto tvorbe také plynulé nadväzovanie na tradície, ale ani dostačné chápanie súčasných novôr ako v tých oblastiach Spiša, kde k migrácii nedošlo. Doklady toho možno nájsť v tvorbe odevu, stavbe a preštvabie domov, spôsobe bývania i zvykoch a obradoch.

No i napriek týmto negatívnym javom v obciach s novými osadníkmi predsa možno nájsť progresívny prvok naznačujúci stúpajúce vývinové tendencie. Odlišujú sa nimi obce a štvrti obývané presídlenými Slovákm, Ukrajincami a Goralmi od tých, ktoré obývajú Cigáni. Tam, kde žije cigánske obyvateľstvo v menšine, usiluje sa napodobiť život svojich susedov. Možno to sledovať v úprave domov a záhradiiek, vo výbere odevných foriem, v spôsobe zadržiavať sviatky a rodinné slávnosti a pod. Tam však, kde žijú vo väčsine, svojím polokočovným životom prekryli a rozrušili životné prostredie, ktoré po sebe tu zanechali racionalní Nemci. Štýlu ich života a utvárania sa ich vokusovým noriem sa nemienime na tomto mieste venovať, pretože problémom akulturácie Cigánov vzhľadom na závažnosť a špecifickosť problematiky sa v Československu zaobrá samostatný tím pracovníkov.¹³

Vývin domu v goralskej obci Ždiar, kde cestovný ruch tvorí hlavný zdroj príjmov. Úprava átriového zrubového domu v duchu starých miestnych tradícií, dom postavený pod vplyvom zakopanského štýlu koncom pol. 20. storočia a dnešná výstava. — Foto S. Kovačevičová.

V Spiši však existujú slovenské, goralské i ukrajinčí dediny, ktoré migrácia nezasiahla a dnes sa vyznačujú plynulým vývinom starých tradícií a úsilím začleniť ich do nového života.¹⁴ V časti týchto obcí sú prosperujúce družstvá napríklad v Spišskom Štvrtku, Mengusovciach, Gerlachove.¹⁵ Okrem rozvoja domácich tradícií v týchto lokalitách nachádzame v novej podobe i progresívne kultúrne hodnoty, ktoré charakterizovali kultúru nemeckých spišských dedín. Napríklad tu sa spojil nemecký zmysel pre racio-

nalizmus so slovanskou spontánnosťou a pracovitosťou (hlavne v podtatranských spišských dedinách Batizovce, Mengusovce, Gerlachov). Prejavuje sa to nielen v pohotovom preberaní nových agrotechnických postupov, ktoré zaručujú veľké výnosy i v horských oblastiach, ale aj v striedom vkuse, ktorým sa v súčasnosti riadi recepcia nových kultúrnych hodnôt včítane 'výstavby, vlastná tvorba aj zmysel pre chápanie veľkorysej krásy prírody i starých kultúrnych spišských tradícií.

POZNÁMKY

¹ Na poslednom zasadnutí Komisie Ľudovej architektúry MKKK som sa usilovala poukázať na vzájomné vzťahy medzi bývaním a prírodou, prácou a človekom. Preto v tomto referáte sa problematikou nezaobéram, ale považujem ju za východiskovú aj pri sledovaní interetnických vzťahov a ich podielu na tvorbe životného prostredia.

² Boli to tieto národy a etnické skupiny: Slováci, Nemeči, Ukrajinci, Gorali (dnes nazývaní tatranskí a magurskí), ďalej Ukrajinci (v minulosti Lemkovia), Maďari (v blízkosti priemyselných a administratívnych centier), Židia (hlavne obchodníci a podnikatelia) a Cigáni (zväčša usadení na okraji dedín).

³ Doklady o národnostnej skladbe som čerpala z publikácie NIEDERLE, L.: Národopisná mapa uherských Slovákov. Praha 1903, a z údajov sčítania ľudu roku 1919, publikovaných v roku 1920. — Súpis pamiatok na Slovensku I., II., III. Bratislava 1968—69. — Vlastná kandidátska práca: Ľudová architektúra na Slovensku 1800—1950. Uložená v NÚ SAV. — GRÉB, J.: Zipser Volkskunde. Kesmark 1932. — Časopis Karpatenland, r. 1920—1934. — Múzeá: Tatranská Lomnica, Kežmarok, Stará Lubovňa.

⁴ Vlastné zistenia z roku 1956 v Spiši. Doklady v spomínaných múzeách.

⁵ Vlastný prieskum na poľskej strane Karpát

v roku 1966. — Doklady uložené v etnografických múzeach v Krakove a Zakopanom.

⁶ GLADYSZ, M.: Z histórie záujmov o goralskú kultúru v Poľsku. Referát prednesený na zasadnutí sekcie Ľudového staviteľstva Medzinárodnej karpatskej komisie v Smoleniciach roku 1972.

⁷ Napríklad z odevu: kožušky, mušličky a orlie perá na klobúky. Drevené domy a kostoly sa prevážali rozobraté. Doklady o takomto transfere existujú v historických prameňoch. Pamätníkov takéhoto prenášania zistil J. Mjartan v siednom Šariši.

⁸ Prieskum v Šariši a v Haliči 1966 a 1972, 1973.

⁹ Slovenské obyvateľstvo bolo prevažne katolícke a nemecé obyvateľstvo evanjelické, v dôsledku toho všetko, čo bolo katolícke, pokladalo sa za slovenské a naopak, čo bolo protestantské, považovalo sa za nemecké. Výnimkou boli spišské podtatranské dediny, ktoré boli slovenské a zväčša protestantské.

¹⁰ Vlastné zistenia pochádzajúce z prieskumov v roku 1948, 1956, 1958, 1972. Doklady v miestnom časopise Karpatenland a v činnosti miestnych nemeckých kultúrnych a turistických spolkov. Časť dokladov je uložená v múzeu TANAP v Tatranskej Lomniči, v múzeu Kežmarok-Hrad, Lyceálnej knižnici.

¹¹ Vlastné zistenia z roku 1956 a 1958. — Na severnom Spiši jedinou obcou a pomerne intaktnej nemeckým obyvateľstvom je Chmelnica a na juhu Medzev.

¹² Z liptovských dedín to boli obyvatelia Ilanova, Ploština, Smrečian; z horehronských obyvateľov Švermova.

¹³ Prácu organizuje Štátny výbor pre riešenie otázky Romov pri SNR.

¹⁴ Napríklad obce Ždiar, Lendak, Jarabiná, Slovenská Ves, Križová Ves.

¹⁵ Miestne družstvá realizujú pokusy popradjskej šfachtiteľskej stanice, zameranej na zemiaky.

МЕЖЭТНИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ, ЖИЗНЕННАЯ СРЕДА И ВКУСЫ ШИРОКИХ НАРОДНЫХ СЛОЕВ НА СПИШЕ

Резюме

На Спише в течение столетий сосуществовало семь этносов. К ряду других факторов, принимавших участие в формировании местной жизненной среды и местного вкуса, относятся и отношения, складывающиеся в течение этих веков между этими нациями и этническими группами, населяющими эту область Словакии. После 1918 г. и особенно после 1945 г. этнический состав многих спишских деревень радикально изменился. Однако сохранились и словацкие, украинские и горальские деревни, которых миграция не коснулась.

Автор констатирует, что в тех селах, где на основе миграции произошло прекращение местного развития (полная смена населения, связанная с другими экономическими, культурными и общественными факторами), а экономическая база

до сих пор не была соответствующим образом оформлена, там не возникло такой плавной преемственности традиций, да и достаточного понимания современных нововведений, как в тех областях, где миграции не произошло. Доказательства этого процесса можно найти в создании одежды, в строительстве и реконструкции домов, в быту и в обычаях. И, наоборот, словацкие, горальские и украинские деревни на Спише, которых миграция коснулась лишь слегка или же не коснулась вообще, отличаются плавным развитием старых традиций и стремлением найти им место в современной жизни. В этих местах мы находим в новой форме и прогрессивные культурные ценности старых спишских выселенных деревень (например рационализм, умеренность во вкусах, интерес к агротехническим новинкам и т. п.).

Ярмила Штјасна:	Влияние характера промышленных областей на формирование питания рабочих
Йитка Ноушова:	Шахтерский поселок
Богуслав Бенеш:	Место рабочего фольклора в современном фольклоризме
Антонин Сатке:	Шахтерский прозаический фольклор в чешских областях в современности

ДИСКУССИЯ

Материалы семинара о межэтнических отношениях в народном строительстве	
Вацлав Фролец:	Этническая теория и межэтнические отношения при изучении народного строительства
Ян Ботик:	Модификация атрибутов народного жилища в среде этнических колоний
Йозеф Варжека:	О взаимоотношениях чешского и немецкого народного дома
Соня Ковачевичова:	Межэтнические отношения, жизненная среда и вкус широких народных слоев на Спише
Штефан Мрушкович:	О некоторых общих характеристических признаках народного дома в области словацко-моравского пограничья
Йозеф Соучек:	Народное строительство в Моравской Словакии и в Загорье
Йиржи Лангер:	Межэтнические отношения народного дома моравско-словацко-польской контактной зоны
Ярослав Вайдиш:	Пространственное и материальное решение архитектуры в Валахии
Эмилия Харокова:	Историческая эволюция жилища и построек в фойстве в Буковце в области Тешина
Мирослав Сополига:	Горизонтальное членение народного дома в словацко-польско-украинском пограничье в восточной Словакии

ОБЗОРЫ РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

CONTENTS

Ethnographic Research of Workers' Areas	
Ján Michálek:	Workers' Areas in Slovakia as a Part of the Ethnographic Research
Lubica Drappová:	Problems of the Folklore Research of Workers' Areas in Slovakia at Present Time
Sonja Burlasová:	Over the Question of the Research of Workers' Songs
Jozef Ušák:	Some Problems of the

199	Ethnographic Study of the Workers' Areas in Slovakia	173
203	Antonín Robek: Some Questions of the Ethnographic Study of Workers' (Poor People) on the Estates Zvolenéves in the First Half of the 19th Century	179
210	Miriam Moravcová: Problems of the Study of the Clothing in the Metropolitan Environment of Prague	193
214	Jarmila Šťastná: The Influence of the Character of the Industry Areas upon the Workers' Food	199
222	Jitka Noušová: The Miners' Settlement Bohuslav Beneš: The Position of the Workers' Folklore in the Present Folklorismus	203
223	Antonín Satke: The Miners' Prosaic Folklore in the Czech Districts at Present Time	210
232	DISKUSSION	214
	COMMENTARY	222
	BOOK REVIEWS AND REPORTS	305
237		
241		
254		
259	Die Arbeitergebiete als Objekt der ethnographischen Forschung	153
266	Ján Michálek: Arbeitergebiete in der Slowakei als Bestandteil der ethnographischen Forschung	155
280	Lubica Drappová: Zur Problematik der folkloristischen Erforschung der Arbeitergebiete in der Slowakei in der Gegenwart	161
285	Sonja Burlasová: Über den Fragen der Arbeiterliederforschung	167
290	Jozef Ušák: Einige Probleme des ethnographischen Studiums der Arbeitergebiete in der Slowakei	173
305	Antonín Robek: Einige Fragen der ethnographischen Erforschung der Arbeiter (Dorfarmen) auf dem Gut Zvolenéves in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts	179
	Miriam Moravcová: Probleme des Studiums der Kleidung im Prager Grosstädamilieu	193
153	Jarmila Šťastná: Der Einfluss des Charakters der Industriegebiete auf die Kost der Arbeiter	199
155	Jitka Noušová: Bergarbeiteriedlung	203
161	Bohuslav Beneš: Die Stellung der Arbeiterfolklore innerhalb des heutigen Folklorismus	210
167	Antonín Satke: Die heutige Prosafolklore der Bergarbeiter in den tschechischen Revieren	214
	DISCUSSION	222
	RUNDSCHEAU	305
	BUCHBESPRECHUNGEN UND REFERATE	

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Словацкой Академии Наук
Год издания 24, 1976, № 2
Издается четыре раза в год
«ВЕДА», издательство Словацкой Академии Наук
Редакторы Д-р Божена Филова и Павол Стано
Адрес редакции: 884 16 Братислава, Клеменсова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Jahrgang 24, 1976, Nr. 2. Erscheint viermal im Jahre
Herausgegeben vom VEDA, Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Redakteure PhDr. Božena Filová und Pavol Stano
Redaktion: 884 16 Bratislava, Klemensova 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Slovak Academy of Sciences
Volume 24, 1976, No. 2
Published quarterly by VEDA, the Publishing House of the Slovak Academy of Sciences
Managing Editors PhDr. Božena Filová and Pavol Stano
Editor: 884 16 Bratislava, Klemensova 19, Czechoslovakia

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Académie slovaque des sciences
Anné 24, 1976, No. 2. Parait quarte fois par an
Editions de VEDA, maison d'édition de l'Académie slovaque des sciences
Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et Pavol Stano
Rédaction: 884 16 Bratislava, Klemensova 19

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Časopis Slovenskej akadémie vied
Ročník 24, 1976, číslo 2 — Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied
Hlavná redaktorka PhDr. Božena Filová
Výkonný redaktor Pavol Stano
Redakčná rada: dr. Soňa Burlasová, dr. Emília Horváthová, dr. Soňa Kovačevičová, dr. Milan Leščák, dr. Michal Markuš, doc. dr. Ján Michálek, dr. Ján Mjartan, doc. dr. Štefan Mruškovič, dr. Viera Nosálová, doc. dr. Ján Podolák, doc. dr. Antonín Robek.
Výtvarná redaktorka Viera Miková

Redakcia: 884 16 Bratislava, Klemensova 19

Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, n. p., Martin
Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné predplatné Kčs 80,—
Výmer SÚTI č. 8/6

Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky vrátane do zahraničia a predplatné prijíma PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 48/VII, 884 19 Bratislava. Možno objednať aj na každej pošte alebo u doručovateľa.
© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1976

Distributed in the socialist countries by SLOVART Ltd., Leningradská 11, Bratislava, Czechoslovakia. Distributed in West Germany and West Berlin by KUBON UND SAGNER, D-8000 München 34, Postfach 68, Bundesrepublik Deutschland. For all other countries, distribution rights are held by JOHN BENJAMINS, N. V., Periodical Trade, Amsteldijk 44, Amsterdam, Netherlands.